

UPRAVLJANJE OTPADOM - MEĐUNARODNI PROPISI SA POSEBNIM OSVRTOM NA REGULATIVU EVROPSKE UNIJE

Dr Dragan Prlja*

Mr Danica Stepić**

Danilo Savović dipl.pravnik-master ***

U okviru Evropske unije, oblast upravljanja otpadom regulisana je kroz specifične oblike akata kao što su direktive, uredbe, odluke, preporuke, i sl. Takav pristup je višestruko koristan. S jedne strane putem direktiva postiže se efikasnije i delotvornije rešavanje problema vezanih za otpad. Drugo, propisi koji se odnose isključivo na materiju upravljanja otpadom pružaju mogućnost obuhvatnijeg pravnog regulisanja ove oblasti, što ostavlja manje mogućnosti za proizvoljno postupanje pojedinih zemalja članica. To za rezultat ima, veći stepen harmonizacije ovih propisa, pa samim tim i veći stepen obaveznosti pri njihovoj implementaciji. Končno, striktna primena propisa iz sfere upravljanja otpadom u velikoj meri će doprineti poboljšanju zaštite životne sredine i uopšte kvaliteta života.

Ključne reči: upravljanje otpadom, pravo, uporedno pravo, pravo EU

1. Uvod

Kada je reč o životnoj sredini definišemo je kao “*skup prirodnih i stvorenih vrednosti čiji kompleksni međusobni odnosi čine okruženje, odnosno prostor i uslove života*”¹. Životna sredina obuhvata celokupno okruženje čovečanstva i svih *socijalnih, kulturnih, ekonomskih i političkih odnosa*. Pri tome se ona ispoljava na dva osnovna načina: a) najpre kao *prirodna* životna sredina, koju čovek koristi kao *datu*, a potom, b) kao *stvorena (antropogena)*, koju čovek tokom vremena i svojim aktivnostima stvara, izgrađuje i razvija.

U prvoj svojoj dimenziji, kao *prirodna životna sredina*, ona sadrži prirodno okruženje (vodu, vazduh, zemlju, biljni i životinjski svet, klimu, zračenja-bilo da su jonizujuća ili nejonizujuća, zatim buku, vibracije, itd.). S druge strane, životna

* Institut za uporedno pravo, Beograd

**Prvi osnovni sud Beograd

***MUP Republike Srbije

¹ Čl. 3. Zakona o zaštiti životne sredine, Sl. glasnik RS 43/2011.

sredina koju je *stvorio čovek* obuhvata njegovo okruženje (gradovi, sela, naselja, konurbacije i sl., kulturno-istorijsku baštinu, infrastrukturu, idustrijske i druge objekte).

Shvaćena u ovom, širem smislu, životna sredina se u značajnoj meri podudara sa pojmom *ekološkog sistema*, pod kojim se podrazumeva *funkcionalno jedinstvo spoljnih uslova života koji su u međusobnoj interakciji i koji stoje u povratnoj vezi sa svim živim bićima*.² Na taj način, još jednom se i u ovom kontekstu pokazuje uzajamni odnos između *prirode i čoveka* koji su tokom razvoja čovečanstva bili uvek tesno povezani u jedan neraskidivi sistem. Taj sistem je oduvek karakterisala kako *kompleksnost i dinamičnost* te uzajamne veze, tako i njihova interakcija, „upravo ta interakcija čovek-životno okruženje, tj. životna sredina predstavlja osnov čitavog savremenog prava zaštite životne sredine”.³

Iz ovih dubokih veza između čoveka i prirode rađali su se odnosi koji su u svojoj osnovi težili postizanju njegove harmonije sa prirodom, pa je to postao i osnovni smisao života čoveka. Međutim, delujući na prirodu čovek nije uvek postizao ciljeve koji bi mu omogućili da uspostavi sa njom harmonične odnose. Naprotiv, mnoge njegove aktivnosti uticale su ne samo na nemogućnost da uspostavi sklad sa prirodom, nego su dovodile i dovode do narušavanja prirodne, odnosno biološke ravnoteže.

Obim i intezitet sve češćih ekoloških katastrofa i neprestalene degradacije životne sredine jasno ukazuje na ozbiljnost tih problema. Naime, promena klime koja je uslovljena stvaranjem pojasa zagađenosti koji se formirao ispuštanjem ugljen-dioksida i drugih materija izazivaju povećanje atmosferske temperature, tzv. globalno zagrevanje, dok je ozonski omotač sve više ugrožen. Na planu zagađivanja vazduha intenzivno se odvija proces ispuštanja sumpordioksida i azotne kiseline koji potiču iz velikih industrijskih postrojenja za sagorevanje, a ispuštanje izduvnih gasova iz automobila i kamiona još više zahađuje čovekovu okolinu.

Svi ovi navedeni, kao i drugi slični procesi zahtevaju velike napore koji mogu imati uspeha, ne ako se sprovode samo na nacionalnom nivou i zaustavljaju na nacionalnim granicama, već uporavo ako se sprovode na celom evropskom, pa i na globalnom prostoru. Zaštita voda, mora i okeana posebno, zaštita ozonskog omotača, smanjenje zagađivanja na kopnu, smanjenje radioaktivnog zagađivanja, razvoj čistih tehnologija, zaštita šuma od požara i bolesti drveća, samo su neke od mera koje se preduzimaju i koje se moraju sprovoditi radi postizanja ciljeva koji su u funkciji zdravog života čoveka.

Pored analize problema zaštite životne sredine u celini, neophodno je ispitivati i uticaje *različitih faktora i to sa različitih aspekata*. Jedan od faktora koji u

---

² Ibidem.

³ Lilić Stevan, “Zaštita životne sredine, lokalna samouprava i lokalna Agenda 21”, Lex Forum 5-8/2005, str. 15.

izuzetno značajnoj meri negativno utiče na zagađenje životne sredine je otpad, posebno zbog svojih izuzetno štetnih svojstava. Otpad predstavlja i potencijalno i realno veliku opasnost za zdravlje ljudi i po životnu sredinu. Moguće i stvarne opasnosti od otpada koji čovek stvara putem sve raznovrsnijih i mnogobrojnijih aktivnosti, sve su prisutnije u svakodnevnom životu čoveka. Zato se sve češće čine napori da se ove štetne materije stave pod kontrolu, tj. da se unište ili adekvatno uskladište, kako bi se smanjila opasnost po čovekovo zdravlje, kao i po ostale oblika života i uopšte po životnu sredinu. Pored tih ciljeva, koji su u krajnjoj liniji u funkciji zaštite zdrave životne celine, upravljanje otpadom ima poseban zadatak koji se sastoji u tome da taj ogromni materijal koji se svakodnevno stvara, iskoristi na pogodan i koristan način. Drugim rečima, čovekov napor se usredsređuje ne samo na zaštitu sebe i svoje životne sredine od opasnosti koje može da izazove otpad, nego i na ostvarenje koristi od otpada koji može ponovo da koristi na različite načine, prvenstveno kao energent. No, ni ova dva aspekta nisu jedini pravci čovekove delatnosti što znači da se otpad i štetne posledice od njega ne mogu se posmatrati i sagledavati izdvojeno, već istovremeno i kao deo šireg pristupa i dela ekološke i uopšte javne svesti i napora društva kao integralnom, održivom sistemu upravljanja koje je u krajnjoj liniji usmereno na zaštitu osnovnih životnih resursa čoveka. To znači da je upravljanje otpadom jedan širi proces koji sadrži u sebi osnovne ciljeve, principe i opcije koje će na optimalan način omogućiti da se šteta od nastanka i korišćenja otpada svede na najmanju moguću meru, a korist od njega dovede do optimalnog nivoa. Drugim rečima, otpad može da se posmatra u više ravni: počev od ekološke sve do ekonomske.

2. Međunarodni propisi o upravljanju otpadom

Da bi se postigao efekat u zaštiti čovekove zdrave fizičke, socijalne, ekonomske i kulturne sredine, posebno od opasnosti koje izaziva otpad, koriste se različita sredstva. To su najčešće javne kampanje, odnosno aktivno uključivanje javnosti u borbu protiv štetnog uticaja tog faktora, zatim sprovođenje kampanja u vidu organizovanje javnih tribina, okruglih stolova i sl. na kojima se objašnjava štetnost neadekvatnog postupanja sa otpadom. Iako navedeni postupci mogu biti veoma delotvorni i uticati na podizanje nivoa sveti građana, ipak su, još uvek zakonski propis koji su snadbeveni sankcijom, odnosno pretnjom sankcijom, još uvek nezaobilazan faktor u očuvanju svih opasnosti koje prete po zdravu životnu sredinu, pa i onih koje dolaze od otpada. Danas se smatra da se na „dostignutom nivou razvoja prava životne sredine može sa sigurnošću konstatovati da pravo (čoveka) na odgovarajuću životnu

sredinu predstavlja jednu od naročitih novina u sferi razvoja prava čoveka”.⁴

Polazeći, dakle, od opštih principa koji su u sferi zaštite životne sredine kao takvi opšteprihvaćeni, uređena je i materija zaštite životne koja se odnosi na otpad. Pored opštih stavova koji na jedan načelan način ukazuju kako na *pravo* ljudi na zdravu životnu okolinu, tako i na *obavezu* društvene zajednice da obezbeđuje uslove za ostvarenje tog prava postoji i čitav niz pravnih propisa koji se bave zaštitom čovekove okoline uopšte, pa samim tim i jednog njenog posebnog segmenta koji se odnosi na *upravljanje otpadom*.

2.1. Opšte napomene

Za razliku od unutrašnjeg prava koje, uopšteno rečeno, predstavlja skup pravnih pravila koji uređuju odnose u jednoj državi, za međunarodno pravo mogli bi da kažemo da predstavlja skup pravnih pravila koja uređuju odnose u međunarodnoj zajednici priznatih subjekata. Drugim rečima, međunarodno pravo predstavlja osoben normativni poredak koji reguliše društvene odnose i procese u međunarodnoj zajednici, koja se u tom kontekstu, i pored raznih suprotnosti koje u njoj postoje, pojavljuje kao manje ili više *jedinstvena zajednica*. Ako je do pre određenog vremena unutrašnje pravo dominiralo, a međunarodno predstavljalo izuzetak, za sadašnji trenutak savremenog sveta može se reći da sve više zahteva regulisanje mnogobrojnih odnosa između različitih država. Ne samo da je *broj* međunarodnih subjekata sve veći, nego se neprestalno proširuje i povećava i broj *različitih pitanja i odnosa* koji postaju predmet međunarodnog prava. Uzroci tome leže u sve većoj ekonomskoj, političkoj, kulturnoj i uopšte društvenoj povezanosti koja dovodi do mnogobrojnih kontakata, veza, procesa i odnosa koji se uspostavljaju između različitih država.

Jedno od veoma značajnih zajedničkih područja u kome je saranja između država sve intenzivnija predstavlja *zaštita životne sredine*. Ako je *zaštita životne sredine* do sada uglavnom bila primenjivana na nivou nacionalne države, danas to više nije moguće. Naime, efekti takve zaštite potiru se posledicama koje mogu izazvati susedne i druge zemlje. Zato, ukoliko želi poboljšanje kvaliteta života, visoki nivo životnog standarda, svetska zajednica nema drugu mogućnost do da stvara pogodan ambijent koji će garantovati čistu životnu sredinu na *globalnom nivou*. U tom smislu samo zajednički naponi na tom planu mogu stvoriti nužne pretpostavke za smanjivanje mnogobrojnih uzroka zagađivanja atmosfere ako ih već nije moguće eliminisati. To se posebno odnosi na oblast energetike, industrije, poljoprivrede, transporta, itd.

Zato se i u toj sferi mora voditi *zajednička politika*. To podrazumeva obavezi-

---

⁴ Todić, Dragoljub, “*Ekološka kriza u svetu i odgovornost međunarodne zajednice*” u “*Ekološka kriza u svetu i odgovor međunarodne zajednice*”, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2003.g. str. 12.

vanje država kako na preventivnu politiku zaštite čovekove okoline, tako i na planu zaštite od zagađivanja. Posebni naponi čine se u *normativnoj sferi*, i oni takođe mogu imati uspeha, ne ako se donose i primenjuju na nacionalnom nivou i zaustavljaju na nacionalnim granicama, već upravo ako se sprovode na celom regionalnom, evropskom, pa i globalnom prostoru. Zaštita voda, mora i okeana posebno, zaštita ozonskog omotača, smanjenje zagađivanja na kopnu, smanjenje radioaktivnog zagađivanja, razvoj čistih tehnologija posebno kroz postojeći projekat EUREKA, zaštita šuma od požara i bolesti drveća, samo su neke od mera koje se preduzimaju i koje se moraju sprovesti radi postizanja ciljeva koji su u funkciji zdravog života čoveka.

2.2. Normativni okviri zajedništva

Postavlja se pitanje kako i na koji način osigurati efikasnu saradnju i komunikaciju zemalja međunarodne zajednice u pojedinim sferama društvenog života, pa i u oblasti upravljanja otpadom. Ovo posebno zbog karaktera međunarodnog prava i njegove pravne prirode. Naime, polazi se od stava da norme međunarodnog prava nemaju onakav stepen obaveznosti kao što je to slučaj sa propisima unutrašnjeg prava. U prilog tome govori i činjenica da je postupak koji predviđa međunarodno pravo za nastanak pravnih normi drukčiji od postupka predviđenog za donošenje normi unutrašnjeg prava. U stvaranju međunarodnog poretka danas učestvuje gotovo dve stotine država i brojne međunarodne organizacije. Karakter međunarodnog prava je takav da ono predstavlja sredstvo koordinacije, odnosno usklađivanje odnosa. Usled toga međunarodno pravo nosi u sebi uvek elementa određenih kompromisa, jer su interesi članica međunarodne zajednice veoma različiti. Zato ni međunarodno pravo kao izraz tih heterogenih interesa ne može u potpunosti predstavljati maksimalno ostvarenje zahteva i težnji pojedinih članica međunarodne zajednice. Pri tome se vodi računa da se putem tih kompromisa ne negiraju nacionalne i druge posebnosti pojedinih država, što se izražava postojanjem principa nemešanja u unutrašnje stvari država kao jednim od vrhovnih načela međunarodnog prava.

Bez obzira na postojanje elemenata koordinacije i kompromisa prilikom kreiranja međunarodnih odnosa, ipak se postepeno konstituiše međunarodni pravni poredak, a u okviru njega i međunarodni normativni poredak. To znači da se odnosi u okviru međunarodne zajednice normativno uređuju na osnovama određenih društvenih odnosa i procesa u međunarodnoj zajednici. Na taj način se ispoljava i njegova osnovna društvena funkcija kroz postojanje različitih oblika zajedništva.

Normativni izraz tog zajedništva ispoljava se i realizuje kroz formiranje određenih *međunarodnih organizacija* i društava na globalnom planu. Tu se u prvom redu misli na *Ujedinjene nacije* kao opštepriznat međunarodni pravni poredak na globalnom nivou. Pored Ujedinjenih nacija kao nesumljivo najznačajnije međunarodne organi-

zacije na planu međunarodne saradnje na političkom i ekonomsko-socijalnom planu, postoji čitav niz *regionalnih organizacija*. Povelja UN ničim ne isključuje postojanje regionalnih sporazuma ili ustanova, ali ipak insistira na potčinjenosti regionalnih organizacija Ujedinjenim nacijama. To znači da regionalne organizacije mogu postojati i funkcionisati pod uslovom da su njihovi pravni akti i njihovo delovanje u skladu sa načelima UN-a. U okviru međunarodnih organizacija takođe postoje i funkcionišu posebne organizacije koje su stvorene ne po teritorijalnom principu, nego po osnovu specijalnosti, odnosno posebnih delatnosti. U tom smislu postoji čitav niz posebnim međunarodnih organizacija, kako u okviru Ujedinjenih nacija, tako i na planu specijalizovanih organizacija.⁵

Međusobni odnosi između međunarodnih subjekata najčešće se uređuju *međunarodnim ugovorima*. Ovi ugovori mogu biti zaključeni između dva međunarodnopravna subjekta i tada se radi o *bilateralnim ugovorima*. Kada se međunarodni ugovor zaključuje između više subjekata, onda on ima *multilateralni karakter*. S druge strane, postoje međunarodni ugovori koji se zaključuju radi izvršenja *jedne radnje*, pa je izvršenjem te radnje ugovor ispunjen, a ima i takvih međunarodnih ugovora čije *trajanje nije ograničeno*, nego se postupanjem stranaka shodno njima, stvaraju trajna pravila ponašanja.

Pored međunarodnih ugovora, odnosi u međunarodnoj zajednici, mogu se urediti i na osnovu *međunarodnih običajnih pravnih pravila*, koji su priznata kao pravo.

Takođe se u sveri međunarodnog prava primenjuju i *opšta načela priznata od civilizovanih naroda* ili preciznije to su načela koja priznaju prosvetljeni narodi na osnovu člana 38 stav c) Statuta Međunarodnog suda pravde. U ovom kontekstu treba pomenuti i mnogobrojna *međunarodna dokumenta*.

Svi ovi vidovi zajedništva, osnovna načela funkcionisanja, kao i oblici saradnje koji važe u međunarodnim odnosima uopšte, prisutni su i u sferi zaštite životne sredine, kao i u upravljanju otpadom. Tako u sferi zaštite zdravlja, zaštite životne sredine, kao i u oblasti humanitarnih odnosa postoje brojne međunarodne organizacije, među kojima se izdvajaju *Svetska zdravstvena organizacija* (WHO) kao i *Međunarodna agencija za atomsku energiju* (IAEA), zatim društava poput Međunarodnog Komiteta Crvenog krsta i Crvenog polumeseca), sve do mnogobrojnih drugih *međunarodnih organizacija*.

Od međunarodnih organizacija koje posebno tretiraju pitanja vezana za očuvanje *zaštite životne sredine* svakako treba izdvojiti *Parisku povelju za novu Evropu* koja polazi od potrebe hitnog rešavanja problema životne sredine i značaja

---

⁵ Primera radi tu je Organizacija za bezbednost i saradnju u Evropi- OEBS, zatim Vojni savez NATO, Međunarodna organizacija rada MOR, različite ekonomske, posebno finansijske organizacije, itd.

pojedinačnih i zajedničkih napora u ovoj oblasti.⁶

OEBS predstavlja najpogodniji okvir za utvrđivanje zajedničkih ekoloških obaveza i ciljeva čiji je zadatak da se pojačaju nastojanja u pravcu zaštite i poboljšanja životne sredine kako bi se ponovo uspostavila i očuvala *zdrava ekološka ravnoteža u vazduhu, vodi i na zemlji*.

Na ovom planu, prisutno je i nastojanje i potreba za *uvođenje novih mera* kojima će se obezbediti sistematsko poštovanje postojećih obaveza, pa čak i za razvoj ambicioznih planova u pogledu obaveštavanja i razmene informacija *o stanju životne sredine i potencijalnim ekološkim opasnostima*. Ovom Poveljom inicirano je stvaranje *Evropske ekološke agencije* (EEA).

Pored navednih nastojanja usmerenih na poboljšanje efikasnosti zaštite životne sredine, takođe su poželjne operativne aktivnosti problemski orijentisane studije i preispitivanje politike u različitim postojećim međunarodnim organizacijama koje se bave zaštitom životne sredine, kao što je *Program UN za zaštitu životne sredine* (UNEP), *Ekonomska komisija za Evropu UN* (ECE/UN) i *Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj* (OECD).

U oblasti zaštite, unapređenja i očuvanja životne sredine traži se da saradnja među državama bude efikasna i da u toj oblasti postoji stalna koordinacija. U okviru navedenih oblika saradnje na svim nivoima organizovanja međunarodne zajednice, prisutni su i odgovarajući oblici saradnje u oblasti *upravljanja otpadom*. U tom smislu, posebno su aktuelni međunarodni dokumenti koji na globalnom, kontinentalnom ili regionalnom nivou samostano uređuju ovu materiju, ili što je još češće u čijim se okvirima, pored ostalih pitanja, tretiraju i problemi vezani za delatnost maksimalno upravljanja otpadom.

S obzirom da je Srbija nedavno stekla status kandidata za ulazak u Evropsku uniju i da smo neposredno zainteresovani za saradnju u ovoj oblasti sa zemljama te zajednice, ukazaćemo na najznačajnije propise koji regulišu materiju upravljanja otpadom na nivou Evropske unije.

---

⁶ Ova Povelja usvojena je 21. novembra 1990. godine u Parizu. Ona je doneta u vreme dubokih promena i istorijskih očekivanja, tj. u periodu koji je označen kao kraj konfrontacija i podela Evrope. Pošlo se od stava da je Evropa počela da se oslobađa nasleđa prošlosti, a moć i ideja Završnog akta iz Helsinkija otvorili su novu eru demokratije, mira i jedinstva u Evropi. Ova nada i očekivanja zasnovani su na čvrstoj privrženosti demokratiji zasnovanoj na pravima čoveka i osnovnim slobodama, kao i prosperitetu kroz ekonomsku slobodu i socijalnu pravdu i jednaku bezbednost svih zemalja. Jednom reči očekivana je ambiciozna budućnost. U tom cilju *Pariska povelja* obavezuje države da grade, jačaju i učvršćuju demokratiju kao jedini sistem vlasti u sopstevnoj zemlji koji će omogućiti neotuđiva i zakonom zagarantovano ostvarenje prava čoveka i osnovne slobode za sva ljudska bića po rođenju.

3. Propisi Evropske unije o upravljanju otpadom

U Evropskoj uniji značajna pažnja se posvećuje pravnom regulisanju upravljanja otpadom pa je veći broj pravnih akata posvećeno ovoj problematici počevši još od 1975. godine.⁷

3.1. Direktiva Saveta 75/442/EEC o otpadu (Okvirna direktiva)⁸

Ovom direktivom određuje se okvir u postupku upravljanja otpada u zemljama Evropske unije, kao i njegova hijerarhija. To znači da se utvrđuju postupci za prevenciju ili smanjenje proizvodnje otpada, kao i iskorišćavanje otpada, gde se podrazumeva, između ostalog i postupak reciklaže, ponovnog korišćenja i najzad korišćenja otpada kao energenta (goriva). Ovaj postupak takođe uključuje u sebe i utvrđivanje štetnosti otpada po zdravlje i životnu sredinu. Da bi se moglo odgovoriti zadacima koje ova okvirna direktiva postavlja pred članice Evropske unije, neophodno je stvoriti određene pretpostavke koje će omogućiti efikasno funkcionisanje navedenih postupaka. U tom cilju potrebno je da zemlje članice ustanove integralnu i adekvatnu mrežu postrojenja za odlaganje otpada shodno svojim najboljim postojećim i raspoloživim tehnologijama. Pri tome svakako treba voditi računa o raspoloživim finansijskim sredstvima koja se moraju uskladiti sa specifičnim ciljevima, što pre svega uključuje poštovanje kriterijuma samodovoljnosti i blizine mesta za odlaganje otpada. Pored toga, zemlje članice dužne su da izrade planove za upravljanje otpadom, pridržavajući se posebno kriterijuma o vrstama, količinama i poreklu otpada. U skladu s tim osnovnim kriterijumima treba tretirati otpad, odnosno vršiti njegovo odlaganje u skladu sa opšte-tehničkim zahtevima i specifičnostima svake vrste otpada. To, između ostalog, podrazumeva otvaranje i korišćenje odgovarajućih lokacija, zatim postrojenja za odlaganje, uništavanje i sl. Organizacije koje se bave upravljanjem otpadom moraju pribaviti odgovarajuće dozvole i odobrenja od nadležnih organa i postupati u skladu sa pozitivnim propisima svoje zemlje. Na taj način će se izbeći moguće negativne posledice. Ako do njih ipak dođe, ova Direktiva propisuje primenu principa “zagađivač plaća”.

Da bi navedeni postupci mogli da se kontrolišu i preduzimaju adekvatne mere u cilju sprovođenja ove Direktive, neophodno je ustanoviti sistem za praćenje podataka i efikasno izveštavanje. U tom smislu svaka država je dužna da u okviru na-

⁷ Vukasović, Vid, “Politika i pravo Evropske unije u oblasti zaštite životne sredine kao odgovor na ekološku krizu”, u “Ekološka kriza u svetu i odgovor međunarodne zajednice”, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2003.g. str. 50.

⁸ Council Directive 75/442/EEC of 15 July 1975 on waste, OJ L 194, 25.7.1975, p. 39–41.

cionalnih planova za upravljanje otpadom posebno utvrdi hijerarhiju otpada, kao i da obezbedi tačne podatke o nazivu, adresi, vrsti i količinama otpada kojim se rukuje i to za svako postrojenje za odlaganje opasnog otpada. Kao osnova za ovu Direktivu poslužila je Strategija Evropske Unije o otpadu, a svaka država članica dužna je na osnovu nje da donese sopstvenu strategiju i da postupa u skladu sa navedenom Direktivom.

3.2. Direktiva Parlamenta i Saveta 2008/98/EC o otpadu (Okvirna direktiva)⁹

Ova okvirna direktiva predstavlja danas osnov pravne regulative Evropske unije u oblasti upravljanja otpadom. Ona zamenjuje već opisanu okvirnu Direktivu 75/442/EEC, odnosno Direktivu 2006/12/EC koja je u stvari kodifikovana Direktiva 75/442/EEC. Takođe Direktiva 2008/98/EC zamenjuje i Direktivu o opasnom otpadu 91/689/EEC i Direktivu o odlaganju otpadnih ulja 75/439/EEC. Direktiva Parlamenta i Saveta 2008/98/EC o otpadu odnosi se na: gasovite otpadne vode, radioaktivne elemente, deaktiviran eksploziv, fekalne materije, otpadne vode, životinjske nuzproizvode, leševe životinja, elemente koji proizilaze iz mineralnih resursa itd. U cilju bolje zaštite okoline preduzimaju se mere upravljanja otpadom u cilju: prevencije, pripreme za ponovnu upotrebu, reciklažu, ponovno dobijanje energije, odlaganje otpada i td.

3.3. Odluka Komisije o uspostavljanju pravila i metoda izračunavanja i proveru usklađenosti sa ciljevima postavljenim u članu 11 (2) Direktive 2008/98/EC o otpadu¹⁰

Ova odluka Evropske Komisije doneta 18. novembra 2011. pojašnjava terminologiju Direktive 2008/98/EC kako bi se olakšalo tumačenje. Pojašnjeni su termini: komunalni otpad, recikliranje, priprema za ponovnu upotrebu itd.

---

⁹ Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives (Text with EEA relevance), OJ L 312, 22.11.2008, p. 3–30.

¹⁰ Commission Decision of 18 November 2011 establishing rules and calculation methods for verifying compliance with the targets set in Article 11(2) of Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council, OJ L 310, 25.11.2011, p. 11–16.

*3.4. Direktiva Saveta 99/31/EC o deponijama otpada*¹¹

Ova Direktiva pre svega zabranjuje deponovanje pojedinih vrsta opasnog otpada, tečnih otpada i guma na teritoriji zemalja članica Evropske unije. Zabrana odlaganja otpada odnosi se na: tečni otpad, zapaljiv ili izuzetno zapaljiv otpad, eksplozivni otpad, infektivni medicinski otpad, stare gume osim guma za bicikle i guma čiji je prečnik veći od 1.400 mm. Pored potpune zabrane navedenih vrstata otpada, ovom Direktivom se nastoji postići i cilj redukovanja odnosno smanjenja deponovanih količina biorazgradivog komunalnog otpada prema dinamici koja dozvoljava da se njegov procenat do 2010 svede na samo 25% u odnosu na deponovani biorazgradivi otpad iz 1993. godine. Osim navedenih ciljeva, ova Direktiva određuje i postupak sa odlaganjem otpada koji nalaže da se najpre izvrši klasifikacija deponija prema vrsti otpada za koju je namenjena. To znači da se deponije moraju klasifikovati na one koje su namenjene za odlaganje opasnog, neopasnog i najzad inertnog otpada. U tom smislu zabranjuje se odlaganje na deponije netretiranog otpada, odnosno nije dozvoljeno zajedničko odlaganje inertnog, opasnog i komunalnog otpada. Pored ovih konkretnih zabrana, Direktiva sadrži niz opštih kriterijuma za određivanje lokacija deponija, kao i mera za zaštitu voda, zemljišta i vazduha, kroz proces sakupljanja i prečišćavanja procednih voda i sakupljanja i korišćenja deponijskog gasa uz obnavljanje energije. Ukoliko se gas ne koristi za proizvodnju eenergije on se mora sagorjevati radi sprečavanja njegove emisije u atmosferu. Takođe se za sve klase deponija zahteva pokrivanje površine deponije slojem debljine veće od jednog metra, zatim merenje i praćenje pojedinih radnih parametara i zabrana ilegalnog odlaganja otpada. Direktiva precizira i vremenske intervale u kojima se moraju obavljati neophodna merenja i to kako oni u vreme dok deponija radi, tako i posle njenog zatvaranja.

*3.5. Direktiva Saveta 94/62/EC o ambalaži i ambalažnom otpadu*¹²

Cilj ove direktive je, pre svega da harmonizuje propise nacionalnih zakonodavstava zemalja članica u vezi sa merama koje te države moraju predizimati po pitanju upravljanja otpadom od ambalaže. Na taj način se, između ostalog, uklanjaju štetne posledice od ove vrste otpada, a istovremeno se sprečavaju određene trgovinske barijere koje mogu da nastanu zbog različitog tretmana ove vrste otpada, i na taj način da se spreče i eventualne posledice štetne konkurencije koje mogu na nastanu kao posledica nejednagog tretiranja ambalažnog otpada. Od konkretnih mera koje

---

¹¹ Council Directive 1999/31/EC of 26 April 1999 on the landfill of waste, OJ L 182, 16.7.1999, p. 1–19.

¹² European Parliament and Council Directive 94/62/EC of 20 December 1994 on packaging and packaging waste, OJ L 365, 31.12.1994, p. 10–23.

propisuje ova Direktiva na prvom mestu je sprečavanje stvaranja ambalažnog otpada, odnosno smanjenje njegovog krajnjeg odlaganja kao i ponovna upotreba određenih vrsta ambalaže. Za one vrste ambalaže koje se vraćaju, zemlje članice su dužne da uspostave sistem za vraćanje, prikupljanje i korišćenje ambalaže koja je već upotrebljavana, kao i ambalažnog papira. Procenat iskorišćenja celokupne mase otpada od ambalaže mora dostići između 50 i 65% i to za svaku zemlju članicu posebno. Kad je u pitanju ambalažni otpad koji se ne vraća, odnosno koji se ne upotrebljava ponovno, direktivom je predviđeno da se on prerađuje i to kroz proces reciklaže i energetskog spaljivanja odnosno kroz organsu reciklažu i odlaganje. Ova direktiva propisuje obavzu minimalnog procenta reciklaže za ambalažu od 15%. Ostavljen je rok od pet godina za svaku zemlju članicu da dostigne navedene zacrtane ciljeve u pogledu tretmana ambalažnog otpada. Ovaj rok iznosi pet godina i počinje da teče od momenta usvajanja i implementacije u zakonodavstvo konkretne zemlje.

3.6. Uredba 1013/2006/EC o transportu otpada¹³ koja je izmenjena i dopunjena Uredbom 1379/2007/EC¹⁴, Uredbom 669/2008/EC¹⁵, Uredbom 413/2010/EC,¹⁶ Uredbom 664/2011/EC,¹⁷ i Uredbom 135/2012/EC¹⁸

Osnovni cilj ove Uredbe je bio zaštita životne sredine, odnosno organizovanje i regulisanje kao i kontrola nad pošiljkama otpada na način koji uzima u obzir potrebu očuvanja, zaštite i poboljšanja kvaliteta životne sredine i zaštite zdravlja ljudi. Ukoliko vlasnik otpada namerava da ga transportuje preko granice, tj. u neku

---

¹³ Regulation (EC) No 1013/2006 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 on shipments of waste, OJ L 190, 12.7.2006, p. 1–98.

¹⁴ Commission Regulation (EC) No 1379/2007 of 26 November 2007 amending Annexes IA, IB, VII and VIII of Regulation (EC) No 1013/2006 of the European Parliament and of the Council on shipments of waste, for the purposes of taking account of technical progress and changes agreed under the Basel Convention (Text with EEA relevance), OJ L 309, 27.11.2007, p. 7–20.

¹⁵ Commission Regulation (EC) No 669/2008 of 15 July 2008 on completing Annex IC of Regulation (EC) No 1013/2006 of the European Parliament and of the Council on shipments of waste (Text with EEA relevance), OJ L 188, 16.7.2008, p. 7–15.

¹⁶ Commission Regulation (EU) No 413/2010 of 12 May 2010 amending Annexes III, IV and V to Regulation (EC) No 1013/2006 of the European Parliament and of the Council on shipments of waste so as to take account of changes adopted by OECD Council Decision C(2008) 156 (Text with EEA relevance), OJ L 119, 13.5.2010, p. 1–2.

¹⁷ Commission Regulation (EU) No 664/2011 of 11 July 2011 amending Regulation (EC) No 1013/2006 of the European Parliament and of the Council on shipments of waste to include certain mixtures of wastes in Annex IIIA thereto Text with EEA relevance, OJ L 182, 12.7.2011, p. 2–4.

¹⁸ Commission Regulation (EU) No 135/2012 of 16 February 2012 amending Regulation (EC) No 1013/2006 of the European Parliament and of the Council on shipments of waste to include certain unclassified wastes in Annex IIIB thereto Text with EEA relevance, OJ L 46, 17.2.2012.

drugu državu, dužan je da se pridržava propisanog postupka. Taj postupka podrazumeva ispunjenje nekoliko uslova. Najpre je vlasnik transporta dužan da pošalje odgovarajuću notifikaciju kojom izveštava o svojoj nameri da transportuje otpad preko teritorije te zemlje. Takođe se moraju obezbediti odnosno ispuniti posebni uslovi koji se tiču pakovanja i označenja tereta. Sledeći uslov se odnosi na ispunjavanje propisanih uputstava koja treba da budu primenjena u slučaju bilo koje opasnosti ili akcidenta. Uredbom je propisana kompletna procedura vezana za transport otpada, a dodatnim aneksima predviđena je potrebna dokumentacija.

3.7. Direktiva 97/11/EC¹⁹ o proceni uticaja određenih javnih i privatnih projekata na životnu sredinu, zamenjena novom Direktivom 2011/92/EC²⁰

Ova Direktiva primenjuje se na procenu uticaja na životnu sredinu onih javnih i privatnih projekata koji mogu imati značajne posledice na životnu sredinu. Procenom uticaja na životnu sredinu na odgovarajući način se identifikuju, opisuju i procenjuju okolnosti svakog pojedinačnog slučaja i neposredne i posredne posledice nekog projekta na: ljudska bića, faunu i floru, zemljište, vodu i vazduh, klimu i pejzaž, materijalna dobra i kulturno nasleđe, kao i uzajamno delovanje navedenih činilaca. Sastavni deo liste predstavlja Lista projekata od kojih se zahteva procena uticaja na životnu sredinu.

3.8. Direktiva 2001/42/EC²¹ o proceni uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu

Cilj ove Direktive je postizanje visokog nivoa zaštite životne sredine i doprinos uključivanju faktora bitnih za životnu sredinu i proces pripreme i usvajanja planova i programa radi unapređenja održivog razvoja. Ovaj cilj može se postići putem obezbeđenja donošenja odgovarajućih planova i programa kod kojih postoji mogućnost značajnog uticaja na životnu sredinu. Ovo je posebno značajno, kada postoji objektivna mogućnost nastajanja znatnih posledica po životnu sredinu. Oblasti u kojima se vrši navedena procena uticaja odnose se na: poljoprivredu, šumarstvo, rib-

---

¹⁹ Council Directive 97/11/EC of 3 March 1997 amending Directive 85/337/EEC on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment, OJ L 73, 14.3.1997, p. 5–15.

²⁰ Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment Text with EEA relevance, OJ L 26, 28.1.2012, p. 1–21.

²¹ Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council of 27 June 2001 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment, OJ L 197, 21.7.2001, p. 30–37.

arstvo, energetiku, indusriju, sobračaj, upravljanje odlaganjem otpadom, upravljanje vodama, telekomunikacije, turizam, urbanizam, kao i korišćenje zemljišta. navedena procena uticaja na životnu sredinu vrši se u toku pripreme plana ili programa, pre njegovog usvajanja ili podnšenja na usvajanje u propisanom postupku. Navedeni uslovi mogu biti sadržani u postojeće projekte pojedine države članice i predstavljati sastavni deo procedure za usvajanje programa i planova ili će biti sastavi deo šireg okvira odnosno uslova za donošenje planova i programa koje propisuje ova Direktiva. Ukoliko pojedini planovi i programi čine sastavni deo šireg hijerarhijskog okvira, svaka država članica je dužna da se pridržava toga okvira, odnosno uslova i činjenica koji su navedeni u ovoj Direktivi.

3.9. Direktiva Saveta 91/157/EEC o baterijama i akumulatorima koji sadrže opasne supstance, zamenjena Direktivama 2006/66/EC,²² 2008/12/EC²³ i 2008/103/EC²⁴

Materijali koji se koriste u proizvodnji baterija i akumulatora sastoje se pretežno od teških metala. S toga je razumljiva težnja Evropske Unije za smanjenje zagađenja kopja nastaju kao posledica tih sadržaja od kojih se prave baterije i akumulatori. U tom smislu ova Direktiva nalaže kontrolisano odlaganje utrošenih baterija i akumulatora koji sadrže određene količine žive, kadijuma i olova. Ove mere koje se primenjuju kada su u pitanju baterije i akumulatori koji sadrže opasne supstance sastoji se od: a) uvođenja zabrane plasiranja na tržište određenih vrsta baterija i akumulatora; b) uvođenje mera za kontrolu odlaganja potrošenih baterija i akumulatora koje sadrže više od 25mg žive po ćeliji osim alkalnih magnezijumskih baterija i više od 0,025% kadijuma po masi, kao što su baterije za višekratno punjenje, zatim više od 0,4 olova po masi (uglavnom automobilski olovni akumulatora), i najzad alkane magnezijumske baterije koje sadrže više od 0,0025 žive po masi (baterije za opštu upotrebu kao što su dugotrajne Duracell, BATA, itd.).

---

²² Directive 2006/66/EC of the European Parliament and of the Council of 6 September 2006 on batteries and accumulators and waste batteries and accumulators and repealing Directive 91/157/EEC (Text with EEA relevance), OJ L 266, 26.9.2006, p. 1–14.

²³ Directive 2008/12/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 2008 amending Directive 2006/66/EC on batteries and accumulators and waste batteries and accumulators, as regards the implementing powers conferred on the Commission, OJ L 76, 19.3.2008, p. 39–40.

²⁴ Directive 2008/103/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 amending Directive 2006/66/EC on batteries and accumulators and waste batteries and accumulators as regards placing batteries and accumulators on the market (Text with EEA relevance), OJ L 327, 5.12.2008, p. 7–8.

3.10. Direktiva Saveta 75/439/EEC o odlaganju otpadnih ulja, zamenjena sa Direktivom Parlamenta i Saveta 2008/98/EC o otpadu (Okvirna direktiva)²⁵

Cilj ove Direktive je bio uređenje načina postupanja sa otpadnim uljem. U tom smislu zabranjuje se postupanje sa upotrebljenim uljima koje izaziva zagađivanje atmosfere iznad granice utvrđene propisima. Pored toga, propisuje se obaveza obezbeđivanja sigurnog i efikasnog sistema prikupljanja, tretmana i skladištenja i odlaganja otpadnog ulja. Postupanje sa otpadnim uljima podrazumeva i davanje najvišeg prioriteta regeneraciji otpadnih ulja, kada je to moguće, kao i spaljivanju uz iskorišćavanje energije, dok se njihova destrukcija ili kontrolisano skladištenje dopuštaju samo u izuzetnim slučajevima. Posebno se zabranjuje bacanje upotrebljenih ulja u sve površinske i podzemne vode i kanalizacije, kao i sisteme za drenažu. I najzad, zabranjuje se bacanje ili odlaganje upotrebljenih ulja čije je dejstvo štetno za zemljište, kao i svako nekontrolisano bacanje otpada tj. taloga koje nastaje u postupku obrade upotrebljenih ulja u cilju ponovnog korišćenja odnosno regeneraciju ili spaljivanje.

3.11. Direktiva Saveta 2000/53/EC²⁶ o istrošenim vozilima, izmenjena i dopunjena Direktivom 2008/33/EC²⁷ i Direktivom 2011/37/EC²⁸

Sve veći broj vozila koja su islužila svoj životni vek, kao i vozila koja su stara preko određene granice zahteva posebnu brigu društva u vezi sa postupanjem sa ovom kategorijom otpada. U tom cilju ova Direktiva propisuje određene mere kojih su dužne da se pridržavaju zemlje članice. Tako se zemlje članice obavezuju da uspostave sistem vođenja podataka o nabavkama novih vozila, kao i o broju i vrsti postojećih. Za vozila koja su predviđena za otpad, takođe se predviđa uspostavljanje sistema sakupljanja tih vozila, a za delove vozila za zamenu (rezervnih delova) prema vrsti materijala od kojih su ti delovi izrađeni. U sistem evidentiranja postupanja sa starim vozilima spada i postupak za razgradnju vozila u cilju sakupljanja reciklabirnih

---

²⁵ Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives (Text with EEA relevance), OJ L 312, 22.11.2008, p. 3–30.

²⁶ Directive 2000/53/EC of the European Parliament and of the Council of 18 September 2000 on end-of-life vehicles - Commission Statements, OJ L 269, 21.10.2000, p. 34–43.

²⁷ Directive 2008/33/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 2008 amending Directive 2000/53/EC on end-of-life vehicles, as regards the implementing powers conferred on the Commission, OJ L 81, 20.3.2008, p. 62–64.

²⁸ Commission Directive 2011/37/EU of 30 March 2011 amending Annex II to Directive 2000/53/EC of the European Parliament and of the Council on end-of-life vehicles Text with EEA relevance, OJ L 85, 31.3.2011, p. 3–7.

materijala, kao i obezbeđenje službi koje bi vršile njihovu prodaju kao sekundarnih sirovina. Kada je u pitanju rukovanje delovima vozila koji spadaju u grupu opasnog otpada, Direktiva nalaže postupanje sa njima u skladu sa domaćim i međunarodnim propisima koji regulišu upravljanje opasnim otpadom. Navedeni podaci o sakupljenim vozilima, reciklabirnim materijalima i opasnim otpadom iz tih vozila moraju se redovno dostavljati nadležnim organima, a takođe se moraju sprovesti i razvijati odgovarajući programi edukacije zaposlenih kao korisnika vozila.

3.12. Direktiva 2002/96/EC o otpadu od električne i elektronske opreme²⁹ izmenjena i dopunjena Direktivom 2003/108/EC od 31. decembra 2003. godine³⁰ i Direktivom 2008/34/EC od 20. marta 2008. godine³¹

Cilj ove Direktive je najpe redukovanje količine ovog otpada i na taj način poboljšanje uslova za zdraviju životnu sredinu. U tom cilju ovom Direktivom se propisuje odgovarajući način sakupljanja i alternativnog tretmana elektronske i električne opreme. Pored toga, obavezno je i edukovanje zaposlenog osoblja za pravilno postupanje sa ovom vrstom otpada. Kada su u pitanju ovi uređaji direktiva ih precizira na taj način što ih nabroja i navopdi da tu spadaju: kućni uređaji, elektronske i teelekomunikaciona oprema, potrošačka oprema, oprema za osvetljenje, fluorescentne lampe, električni i elektronski alat, igračke, medicinska oprema, instrumenti za monitoring i kontrolu, kao i automatski raspršivači. Da bi se uspešno mogli kontrolisati procesi tretmana sa ovom opremom Direktiva propisuje da se moraju uspostaviti sistemi za sakupljanje ove vrste otpada. Distributeri i imaoci ove opreme pri tome nemaju pravo da traže naknadu od domaćinstava za njeno preuzimanje. S druge strane, zemlje članice Evropske unije dužne su da obezbede da distributeri ove vrste opreme ne plasiraju na tržište one elektronske i električne proizvode koji sadrži kontaminante. Kada je u pitanju odlaganje ove opreme, postoji obaveza njegovog odlaganja u registrovano postrojenje za tretman ove opreme.

---

²⁹ Directive 2002/96/EC of the European Parliament and of the Council of 27 January 2003 on waste electrical and electronic equipment (WEEE) - Joint declaration of the European Parliament, the Council and the Commission relating to Article 9, OJ L 37, 13.2.2003, p. 24–39.

³⁰ Directive 2003/108/EC of the European Parliament and of the Council of 8 December 2003 amending Directive 2002/96/EC on waste electrical and electronic equipment (WEEE), OJ L 345, 31.12.2003, p. 106–107.

³¹ Directive 2008/34/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 2008 amending Directive 2002/96/EC on waste electrical and electronic equipment (WEEE), as regards the implementing powers conferred on the Commission, OJ L 81, 20.3.2008, p. 65–66.

4. Zaključak

Međunarodni propisi o upravljanju otpadom svrstani su u okviru nekoliko grupa propisa. U prvu grupu spadaju odredbe koje se nalaze u okviru osnovnih dokumenata pojedinih univerzalnih međunarodnih organizacija. Oni pitanja upravljanja otpada ne tretiraju posebno, nego na nivou osnovnih načela jemče pojedina ljudska prava, pa u okviru njih i pravo na zdravlje i zdravu životnu sredinu. Drugi „nivo“ regulisanja materije upravljanja otpadom uređen je kroz specijalizovane međunarodne organizacije, putem međunarodnih pravnih pravila, međunarodnih ugovora i drugih dokumenata koji regulišu materiju zaštite životne sredine uopšte, pa u okviru njih i pitanja koja su vezana za problematiku otpada. Najzad, treći oblik međunarodnih propisa koji regulišu materiju upravljanja otpadom predstavljaju međunarodni propisi koji regulišu *isključivo* materiju upravljanja otpadom. Nažalost ovih propisa je za sada najmanje.

Kada je reč o propisima o upravljanju otpadom u Evropskoj uniji, onda su i u okviru ove zajednice prisutni svi oblici regulisanja materije upravljanja otpadom koji postoje i na globalnom planu. Međutim, pored toga u okviru Evropske unije, oblast upravljanja otpadom kroz specifične oblike akata kao što su direktive, uredbе, odluke, i sl., na konkretniji način je uređena ova oblast. Takav pristup je višestruko koristan. S jedne strane putem direktiva postiže se efikasnije i delotvornije rešavanje problema vezanih za otpad. Drugo, propisi koji se odnose isključivo na materiju upravljanja otpadom pružaju mogućnost obuhvatnijeg pravnog regulisanja ove oblasti, što ostavlja manje mogućnosti za proizvoljno postupanje pojedinih zemalja članica. To za rezultat ima, veći stepen harmonizacije ovih propisa, pa samim tim i veći stepen obaveznosti pri njihovoj implementaciji. I najzad, striktna primena propisa iz sfere upravljanja otpadom u velikoj meri će doprineti poboljšanju zaštite životne sredine i uopšte kvaliteta života.

WASTE MANAGEMENT – INTERNATIONAL LEGISLATION WITH A SPECIAL FOCUS ON EU LAW

Within the European Union, the area of waste management is regulated through specific forms of legislation such as directives, regulations, decisions, recommendations, and the like. This approach has multiple benefits. On the one hand, directives can be used to efficiently and effectively address problems related to waste. Second, the regulations relating solely to matters of waste management provide the option of comprehensive legal regulation of this area, leaving fewer opportunities for arbitrary action of individual member countries. This results in a greater degree of harmonization of these regulations, and thus a higher level of commitment in their implementation. And finally, strict application of regulations in the sphere of waste management will greatly contribute to improving the environment and general quality of life.

Key words: waste management, law, comparative law, EU law